

era: un home preocupat dins la literatura per la pèrdua de valors i costums provocada pel fort procés de castellanització burocràtica i humana del territori, i per l'ambient poc engrescador de qualsevol població petita. També es mostra com un hàbil i lúcid articulista, un rerefons molt adequat per a la seva condició de polític, valedor de vindicacions com l'abolició de la pena de mort o la divisió en vegueries de Catalunya (Puig assegurava que un ceretà té molt poc a veure amb un gironí o un empordanès); un home que esdevé el símbol més clar d'una burgesia patrícia socialment i políticament compromesa el llegat de la qual, malauradament, no ha recollit ningú als nostres dies.

I aquest és un dels ròssecs més greus que podem retreure als nostres dirigents: que no han vertebrat una resposta coherent a un sistema econòmic eminentment injust.

Cal encoratjar les autoritats locals per tal que segueixin tirant endavant una tasca que no debades va ser enderrocada i ocultada per l'estultícia franquista; un ideari «anticlerical, catalanista i antimilitarista», en paraules de Puig, que assegurava que davant l'adversitat la millor defensa és llegir, llegir, llegir.

Moisès de Pablo

Montsoriu, monument selvatà

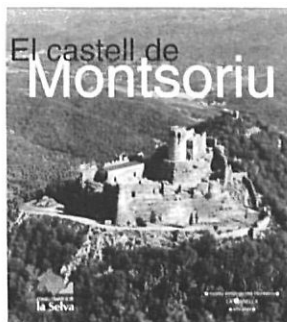
FONT, Gemma; MATEU, Joaquim; PUJADAS, Sandra; TURA, Jordi; RUEDA, Josep Manuel.

El castell de Montsoriu.

Consell Comarcal de la Selva.
Santa Coloma de Farners, 2000.
66 pàgines.

Un element emblemàtic del patrimoni de la Selva, el castell de Montsoriu, compta ja amb una obra d'alta divulgació a càrrec d'un grup d'autors que el coneix molt bé perquè hi ha treballat en diverses ocasions. El Museu Etnològic del Montseny, d'Arbúcies, i el Consell Comarcal de la Selva han promogut i assumit, respectivament, l'edició d'un llibre dedicat a aquest monument singular que el 1998 va passar a mans públiques i que no ha parat de ser objecte de campanyes de neteja i d'excavació. L'Associació d'Amics de Montsoriu ha fet molt per la sensibilització al respecte, i l'antic propietari, Josep M. de Ribot, va comprendre que calia fer el pas a la cessió. Avui és titular del castell el Consell Comarcal, i la seva gestió i conservació és a càrrec d'un patronat amb una àmplia representació.

El llibre que ens ocupa, obra de Gemma Font, Joaquim Mateu, Sandra Pujadas, Jordi Tura i Josep Manuel Rueda, ha aparegut a la darrereria de 2000 i traça una panoràmica dels aspectes més rellevants vinculats al castell. D'una banda, el situa geogràficament, en

sentació de les hipòtesis sobre l'origen del nom. Després hi tenen el seu lloc les llegendes populars i literàries; seguidament, les dades històriques que en podem aplegar, i després una acurada descripció de la situació actual de l'indret, així com el detall de les campanyes realitzades i de l'ens de gestió actual. Un glossari de termes i una bibliografia completen el treball, ben il·lustrat amb fotografia antiga i actual, gravats, mapes, plantes del monument i reconstruccions de com devia ser en els seus millors moments. Editat amb tapa dura i amb la cura que hi posa Arts Gràfiques Cantalozella, de Santa Coloma de Farners, el volum esdevé la peça més important fins ara posada a disposició d'un públic ampli per al coneixement d'aquest monument selvatà, punt culminant del vescomtat de Cabrera i guaita vigilant sobre Girona i el Vallès. A més de les dades arqueològiques i tècniques, ben servides pels experts, té interès el llegendari que s'hi relaciona i el paper que el castell va fer en el desvetllament

excursionista i literari del segle XIX i primer terç del XX. En castellà, i després en català, Pau Piferrer i Busquets i Punset el feren escenari i tema de textos romàntics en prosa i en vers. Aquest darrer, en un poema del seu llibre *Ventijols de Guilleria* (Barcelona, 1901), en parlava així: «Ma història, quina història! Llegiu-la, excursionistes / en pergamins que guarda el bon pagès...». Ara no caldrà recórrer, almenys per al públic general, al vells papers: tenim un material informatiu i divulgatiu ben servit en aquest treball que farà una funció social. «Si ja han passat les glòries per nostra pobra pàtria, / món coratge no ha mort, és el mateix».

Narcís Figueras

El primer pedagog de la Renaixença

GENÍS I BECH, Salvador.

En defensa de l'ensenyament en català. Articles pedagògics i altes escrits.

(A cura de Josep Ferrer i Joan Pujadas; pròleg de Joan Ferrer).
Col. Biblioteca de Ciències Humanes,
1. Fundació Pere Coromines.
Barcelona, 2000. 557 pàgines.

El 4 de novembre va tenir lloc un acte d'homenatge a Salvador Genís i Bech a la població de Pineda de Mar, on el pedagog va residir els darrers anys de la seva vida. S'hi va inaugurar una expo-

- ALBERCH, Ramon. *El miracle de les mosques i altres llegendes*. Girona: Llibres dels Quatre Cantons, 2001. 127 pàg.
- ALEMANY I OLIVERES, Joan. *Un bocí d'història dels pagesos de Banyoles*. Figueres: Brau, 2000. 203 pàg.
- *Memòries d'un soldat de la República: Joan Nierga i Planes, el soldat*. Figueres: Brau, 2000. 188 pàg.
- ARAGÓ, Narcís-Jordi; MORENO, Joan. *Girona: guia dels visitants*. Barcelona: Àmbit, 2000. 132 pàg.
- ASSOCIATION FRANÇAISE POUR L'ÉTUDE DE L'ÂGE DU FER. *L'habitat protohistòric a Catalunya, Rosselló i Llenguadoc occidental*. [Girona]: Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona, 2000. 206 pàg.
- BARTRINA, Francisca. *Caterina Albert / Víctor Català. La voluptuositat de l'escriptura*. Vic: Eumo, 2001. 318 pàg.
- BAULENAS, Lluís-Anton. *La felicitat*. Barcelona: Edicions 62, 2001. 390 pàg.
- BORRELL, Miquel. *L'ensenyament a Santa Coloma de Farners 1700-2000*. [s. l.]: Ajuntament i Centre d'Estudis Selvatans, 1999. 282 pàg.
- CARRERAS i ARTAU, Tomàs. *La meua Girona: memòries de Tomàs Carreras i Artau* [ed. Pep Vila]. Girona: Ajuntament / Diputació / IEG / Patronat Francesc Eiximenis, 2001. 208 pàg.
- CERCAS, Javier. *Soldados de Salamina*. Barcelona: Tusquets, 2001. 209 pàg.
- COSTA, Lluís. *El Autonomista: el diari dels Rahola*. Girona: Col·legi de Periodistes de Girona, 2001. 244 pàg.
- DIVERSOS AUTORS. *Actes de les jornades sobre la fi de la Guerra Civil*. Girona: Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, 2001. 537 pàg.
- EGEA, Antoni; GILABERT, Carme; JULIÀ, Roser. *Gent de Castelló, la seva vida i la seva obra (segles XVI-XX)*. Castelló

sició i s'hi va presentar el llibre que conté els textos pedagògics i altres escrits de Genís, a càrrec de Josep Ferrer i Joan Pujadas, que ja han publicat altres treballs des de la Fundació Pere Coromines, de Pineda de Mar. El volum conté, com explica Joan Ferrer en el pròleg, «l'obra dispersa —pedagògica, crítica i polèmica i literària— de Salvador Genís i Bech (la Jonquera, 1841 — Pineda de Mar, 1919) i permet descobrir l'enorme talla intel·lectual d'un personatge que fins ara era considerat, en el coneixement col·lectiu adquirit, reflectit en les enciclopèdies, com un obscur mestre que va escriure *El auxiliar del maestro catalán en la enseñanza de la lengua castellana* (1869) i *Lectura bilingüe* (1900)».

Es tracta, doncs, del primer estudi biobibliogràfic seriós dedicat al personatge, «el primer pedagog de la Renaixença», i a les seves idees, «que sorprenen per la modernitat» i que ens ofereixen el retrat d'un país ara ja irrecuperable, en què els nois de les escoles, per més esforços que fessin, no podien comprendre res del que el mestre els deia si aquest se'ls adreçava —com estava obligat a fer— en la llengua castellana, que ells desconeixien completament. L'obra de Genís i Bech fou una reacció a l'aplicació de la llei Moyano (1859) que implantava l'escola obligatòria i en castellà a totes les poblacions

d'almenys 500 habitants. Els mestres conscients d'aquella Catalunya en què el català encara malvivía en l'educació primària van patir de seguida la pressió de l'Estat i només alguns hi van reaccionar. Genís fou un d'ells, combatiu i exigent. L'estudi aporta uns apunts biogràfics complets i una cronologia molt útil per conèixer la seva peripècia personal (mestre, secretari d'ajuntament, mestre de nou, autor d'articles i llibres...), però sobretot posa a l'abast el sucós contingut dels seus textos en prosa i en vers. La seva prosa crítica i periodística és el que més cal valorar-ne, certament. I el vessant polèmic: la defensa d'una escola per a Catalunya que no desterrés la llengua pròpia. Així doncs, la història de l'educació a Catalunya i la història social de la llengua catalana al segle XIX i primeria del XX són disciplines directament concernides per aquest treball, i poden estar d'enhorabona: el panorama escolar i sociolingüístic d'aquell moment històric queda més aclarit, més nítid, almenys en alguna banda, i podem disposar-nos, com hem dit tantes vegades, a estudiar amb detall molts altres casos de mestres-escriptors conscients, que n'hi ha, i que ens ajudaran a fer el panorama no sols més nítid, sinó més complet.

Narcís Figueras

Una família de músics

PADROSA I GORGOT, Inés;
RAMIÓ I DIUMENGE, Concepció.
La nissaga dels Serra.
Col·lecció Mos, núm. 9. Edició
GISC.
Girona, 2000. 290 pàgines.

Si en la història de la sardana haguéssim de buscar una família de músics destacada, podríem escollir la dels Serra, originaris de Peralada, que inclou els germans Miquel (1866-1922) i Josep (1874-1939) Serra i Bonal i el fill d'aquest segon, Joaquim Serra i Corominas (1907-1957), un dels grans compositors de tots els temps. Així com el primer personatge era força desconegut, les sardanes i la trajectòria dels altres dos són, evidentment, ben apreciades pels sardanistes. Ja se sap, però, que la gran majoria dels afeccionats a la dansa nacional es regeix només per l'orella i pel ritme i, a vegades, encara no valora prou els autors les obres dels quals —tot i que són balladores— estan presidides per una bona musicalitat i una acurada forma d'escriure, com és el cas dels Serra. En aquest sentit, ens cal trobar persones i publicacions que ens ajudin a comprendre-ho i a valorar-ho. *La nissaga dels Serra* és un llibre que contribueix a fer aquesta feina: fa més nostres els compositors esmentats i, a més d'explicar-ne molt bé la vida —disortadament poc llarga en el